

FARYZEUSZ (345) *sb m*

faryzeusz (334), **faryzeus** (9), **faryżeusz** (2); *faryzeus MurzNT* (4), *KuczbaKat*, *MWilkhHist* (4); *faryżeusz KrowObr*, *SkarŻyw*.

ph- (233), f- (112); -ry- (263), -ri- (82); -ze- (309), -se- (36).

a oraz e jasne.

sg *N* *faryzeusz* (37). ◇ *G* *faryzeusza* (9). ◇ *D* *faryzeuszowi* (1). ◇ *A* *faryzeusza* (3). ◇ *I* *faryzeusz(e)m* (7). ◇ *L* *faryzeuszu* (2). ◇ *V* *faryzeuszu* (1). ◇ *pl N* *faryzeuszowie* (127), *faryzeusze* (1) *RejPos*. ◇ *G* *faryzeusz(o)w* (90). ◇ *D* *faryzeusz(o)m* (15). ◇ *A* *faryzeusze* (21). ◇ *I* *faryzeuszami* (9), *faryzeuszmi* (8); -ami *MurzNT*; -mi *BibRadz*, *RejPos* (3), -ami : -mi *CzechRozm* (1 : 1), *CzechEp* (2 : 2), *WujNT* (5 : 1). ◇ *L* *faryzeuszach* (3). ◇ *V* *faryzeuszowie* (11).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVIII w.

Członek stronnictwa religijno-politycznego w Judei (II w. p.n.e. – II w. n.e) posiadającego duże wpływy i znaczenie w społeczeństwie żydowskim, drobniagowo przestrzegającego przepisów religijnych Tory i tradycji ustnej, wyznającego zasadę teokratyzmu (przywódcy byli przeciwnikami Saduceuszów i Herodianów i zwalczali sekty wczesnochrześcijańskie); pharisaeus Mącz, Vulg [pharisaeus Hebraica dictio, Latine separatus, wyłączony, odłączony. Erant enim pharisaei apud Iudaeos a caetero vulgo segregati – sekta była najpirwsza, i najznamienitsza między żydy, w której duchowni, biskupi i w zakonie nauczeni byli osiągnani Mącz [297]a] (345) : Y cy nimniey grześlą ktorzy dufaią w fwey godnoſcy/ poſciech/ fuchotach/ ofiarach/ wſwieczkach/ w corunkach/ mſzach/ wiankach/ plotkach/ y ynych wymiſlach ſamy ſie vſprawiedliwiać/ takowe ſyn boży kazał w perfonie pharizeuſſa ze niebęda ych proſby wyfluchane. SeklKat T3; A wyſzedwſzy Pharifeuſzowie weſzli w rade przeciwko niemu iakoby go ſtracili MurzNT Matth 12/14; Bo Pharifeuſzowie i wſzyſcy żydowie/ ieſliby czeſto rękü nieumywali niiedzą/ trzymaiąc vſtawę ſtarſzych MurzNT 143v, Mar 7/3, k. 18v, 56, Matth 22/41, Mar 7/5 (29); iákie oſoby [Jezus] nawięcey treſtał y karał? Konietznie nie ták bárzo ludzi poſpolite/ iáko Biſkupy/ dokthory/ y Faryzeuſze napřednieyſze. KrowObr C2v, 23, 40; Thedy przyſtapiwſſy Pharyzeuſſowie pytáli go. Godzili ſie mężowi żonę opuſcić? kuffąc go. Leop Mar 10/2, Matth 22/34, 41, Luc 7/36, 39, Ioann 1/24 (12); Faryzeuſz ták ſię ſam v ſiebie modlił/ Boże czynię thobie dzięki/ żem nie ieſt iáko ini ludźie drapieźni/ nieſpráwidliwi/ y cudzołożni/ ábo iák teſz y ten celnik. BibRadz Luc 18/11; Abowiem Sáduceuſzowie powiedáią iż nie máłz zmartwychwſtánia/ áni Aniołá/ áni Duchá/ Faryzeuſzowie záſię tho oboie wyznawáią. BibRadz Act 23/8, Matth 27/62, Luc 11 arg, II 12a marg, Act 23/6, II 105d (21); Goski A9v, 13v; Pan mowił onym wymyſlącóm zakonnym onym Faryzeuſzom: Iż iáwnogrzeſznicy á nierządne niewiáły vprzedzą was do kroleſthwá niebieſkiego. RejAp 43; iżbychmy nie mieli żadney nádzyeie/ iáko mieli oni Faryzeuſzowie á oni náuczeni Miſtrzowie zakonni/ ktorzy ſie tylko paráli á ćwiczyli w piſánym zakonie im przez Moizeſzá podánym. RejPos 179; iuſz mamy więtfzá ſpráwidliwoſć niſz oni Faryzeuſzowie zakonu ſthárego/ bo iuſz mamy pewne miłofierdzye z obyetnic Páńſkich RejPos 181v; A nie rácz dopuſzczáć miły á wſzechmocny náłz Pánie tákiey myſli do nich/ iákoſ o tym Faryzeuſzu á o tym pochłubniku nam opowiedzieć raczył. RejPos 203; Słuchayże iuſz iáko tu tobie Pan ná oſtátek pod oſobą onego omylnego pytáczá á onego Faryzeuſzá rádę á náukę dáwáć raczy RejPos 211; Gdyſz ten ſtan Faryzeuſzow byli ná ten čás

w zakonie fтарыm/ tym kftałtem iákoby v nas dziś zakonnicy: kthorzy fie dzyelili fprawámi fwemi/ żywoty/ vbiory/ y vftáháwámi fwemi odnołżąc fie od obyczáiow inych ftanow ludzkich/ nádzyewáiąc fie być ták zacnieyfzemi/ y v Bogá y v ludzy. *RejPos* 225, 179v, 224v, 232v, 308v, 310 (21); Pan częfto Pháriseufze gromiąć/ obłudnymi ie zowie. *KuczbKat* 340, 360; *WujJud* 78; *MycPrz* I A4v; *BiałKat* C4v; Mowili przeto z Fáryzeufzow niektorzy/ Ten człowiek nie ieft od Bogá/ iż soboty nie ftrzeże. *BudNT Ioann* 9/16, *Matth* 22/34, *Ioann* 9/15, 11/46, 47, 12/42 (11); Ian przyfzedł/ gdy fie rozmáitych fekt miedzy Jzráelczyki námnożyło było/ gdy iedni ftárych Ofiárownikow fwych náfládowáli: drudzy/ zá Fáryzeufzmi/ trzeci zá Sáduceufzámi/ czwarci zá Efenámi biegáli *CzechRozm* 108v, 82v, 92, 185v, 188, 223v (9); *SkarŻyw* 79, 80, [407], 535; Y vftąpią troche ftroże/ á Bifkupi z Pháriseufzem fchyliwfzy fię/ będą wrzeci radyć. *MWilkHist* D2v, A2, Bv [3 r.], B2, B2v, B4; Ale nie tufzę áby to vrzędowi nászemu Polfkiemu [...] mogło flufznie być przypifano/ áby on też obłudnie/ nie fzczyrze etc. iáko Fáryzeufzowie czynić miał. *CzechEp* 165, 28, 51, 65, 72, 121 (17); *NiemObr* 15 [2 r.], 31, 72; *LatHar* +10, 702, 728; Tedy porozumieli że nie mowil áby fię ftrzegli kwáfu chlebowego/ ále náuki Pháryzeufzow y Sáduceufzow. *WujNT Matth* 16/12; Odfzczepiency Bifkupy Kátholickie rownáli z Pháriseufzámi *WujNT* 97 marg; A ták bylá náuká Pháryzeufzow: žeby fynowie ráczey dáli do kościołá/ niżli oycu ábo mátcze/ by głodem zdechnąć mieli. *WujNT* 151, *Matth* 3/7, 12/38, 22/41, s. 98, *Mar* 7/3 (139); *WysKaz* 18; *PowodPr* 23; *SkarKaz* 82a, 310a, 312b, 350b, 514a (21).

Wyrażenia: »kwas faryzeuszow« = *obluda; fermentum pharisaeorum Vulg* (6): Iezu ktoris fie nam przykazał wiarowác od kwáfu pharizeufzow y faduczeow. í. fie nad nami. *TarDuch* B6; *BibRadz* *Mar* 8/15; Naprzod/ oftzegayćie fie od kwáfu Fáryzeufzow/ co ieft obłudność. *BudNT Luc* 12/1; Kwás ábo náuká Pháryzeufzow y Herodianow. *WujNT* 152, *Matth* 16/6, 11.

»nadęty faryzeusz« (1): A także y Kryftus/ izali íam fiebie nie vniżył/ wziawfzy ná fię poftáw[ę] ludzká/ gdy thy flowá/ pyfznym Bifkupom y nádętym Fáryzeufzom mowil? *KrowObr* C3.

»faryzeusz obłudny« = *pharisaeus hypocrita Vulg* (11): Bieda wám Doctorowie i Pharifeufzowie obłudni/ že dawacie dziefięcinę/ zmiętki anyżu i kminu / a co wzakonié ciężfzego tościé opuścili/ fád miłofierdzie i wiarę *MurzNT Matth* 23/23, *Matth* 23/25; *CzechEp* 208, 250; *WujNT Matth* 23/13, 14, 15, 23, 25, 27, 29.

Szereg: »licemiernik, (i, a) faryzeusz« (3): tu nam powieda/ áby bylá fprawiedliwość nászá wiefzta niż Licemiernikow á Fáryzeufzow *RejPos* 181v, 159, 159v.

W przen (1) : A dla tego tu thy flowá tych fwiętych obietnic iegó wfpominamy/ ábychmy fie imi ciefzyli/ ćwiczyli á vczyli/ iáko fie tu záchowywác mamy ná tych godzyech omylnych thego niewiernego Fáryzeufzá/ á tego márnego á obłudnego fwiátá. *RejPos* 224v.

Przen: Fałszywie, powierzchownie ujmujący prawdy religijne, upatrujący religijność w zewnętrznych praktykach (10) : *SeklKat* I3v; O wízechmocny á dobrotliwy Pánie/ iáko nas dziś małz wiele tych Fáryzeufzow/ do ktorych kołáce fwięte przyfcie twoie/ á náuká fwięta twoia/ á my fie o to więcey ftáramy/ ábychmy cie w czym podchwycili/ ábychmy náukę twá wywrócili/ á ná co infzego przywodzili *RejPos* 225; nuż tym torem zá tą nędzną á vpádlą Mágdalená/ mijáiąc y Fáryzeufze/

mijając y ty ktorzy tylko dufaią w náukach á w wymyślech swoich/ á przyśłuchawšzy sie prawdziwey prawdze o tym Pánu swoim/ łkokiem co rychley do świętych nog iego *RejPos* [310], 209v, 225 *margin*.

Wyrażenie: »dzisiejszy faryzeusz« 1 : 1] (2): Abowiem kto sie dziś chce przypátrzyć temu/ iáka ieŝt náuká ábo łpráwá dziŝieyŝych Fáryzeuŝzow náŝzych/ około święceniá ŝwiát Pánu Bogu náŝzemu [...] nie robić nic dniá onego/ á do koŝcioła vbrawšzy sie idź [...] Potym sie náŝłuchawšzy piŝku/ krzyku/ huku [...] á dawšzy ofiárę/ á pokropiwšzy sie wodą/ iuź idź ná wŝytki co nawiętŝe á náŝproŝnieyŝe wymyŝły ŝwiátá tego. *RejPos* 225v, 209v.

Szeregi: »faryzeusz a licemiernik« (1): Niedbayŝe tedy ty nic ná ty Fáryzeuŝze/ á ná ty Licemierniki ŝwiátá tego/ ktorzy ŝzembrą y o tobie y o tym Pánu twoim/ y o ŝwiętym poŝtánowieniu iego/ á o ŝwiętym głoŝie iego *RejPos* 169.

»faryzeusz a (mędrak a) wymyŝlacz ŝwiata tego« (2): A thu iuź dáleko roźny będyeŝ od tych Fáryzeuŝzow/ á od tych mędrkow á wymyŝlaczow ŝwiátá tego. *RejPos* 233, 169v.

Synonim: licemiernik.

Cf FARUŝ, FARYZEJSKI, [FARYŝ]

AK